

Avdelningen för energiberedskap
Enheten för försörjningsberedskap drivmedel och gas
Jan van der Horst
016-542 06 09
jan.vanderhorst@energimyndigheten.se

Diarienummer 2025–203665

Informationsklass: K1

Hemställan angående förordning om statligt stöd för energiberedskapsåtgärder

Energimyndigheten hemställer

Energimyndigheten hemställer om meddelande av förordning om statligt stöd för energiberedskapsåtgärder, enligt nedan.

Sammanfattning

Energimyndigheten bedömer att en stödförordning för att kunna finansiera beredskapshöjande åtgärder i näringslivet är nödvändig utifrån myndighetens ansvarsområde utifrån bl.a. förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Energimyndigheten har i detta syfte tagit fram denna hemställan om att regeringen ska meddela den behövliga förordningen.

Bakgrund

Av Försvarsberedningens delrapport Kraftsamling – Inriktning av totalförsvaret och utformning av det civila försvaret (Ds 2023:34) framgår att det svenska samhället blir alltmer elberoende och att störningar kan få omfattande konsekvenser för stora delar av samhället. Vidare anges att energisystemet ökar i komplexitet och involverar fler aktörer samt att det finns kritiska beroenden både mellan olika energislag, dels gentemot andra samhällsviktiga verksamheter. I rapporten beskrivs också att erfarenheter från Ukraina visar att energirelaterad infrastruktur är ett prioriterat mål som i händelse av krig kommer att utsättas för extrema påfrestningar. Försvarsberedningen konstaterar att elförsörjning inte kommer att kunna garanteras i en krigssituation och att det behöver läggas större resurser på oberoende reservkraftförsörjning i beredskapsplaneringen hos de statliga och privata aktörer som ansvarar för samhällsviktig verksamhet. Att stärka Sveriges energiberedskap är en viktig uppgift. Kriget i Ukraina har visat på betydelsen av ett robust energisystem och en god reparationsförmåga för att kunna upprätthålla försvarsviljan och därmed försvarsansträngningarna. Genom totalförsvarsbeslutet 2025–2030 är den politiska viljan tydligt uttryckt. En ny inriktning för utvecklingen av det civila försvaret, ökade anslag och vårt

Natomedlemskap ger nu beredskapsmyndigheterna goda förutsättningar att driva utvecklingen av totalförsvaret framåt. Att trygga energisystem i Sveriges behöver vara tillräckligt robusta och dimensionerade för att stå emot de påfrestningar som kan ske både i fredstid och under höjd beredskap samt ytterst krig.

Den föreslagna stödförordningen är ett sätt att kunna finansiera näringslivets upprustning av totalförsvaret.

Energimyndighetens förslag

Nationellt behov av energiberedskapsåtgärder

Statens Energimyndighet är enligt *förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap* (beredskapsförordningen) beredskapsmyndighet med ansvar för beredskapssektorn energiförsörjning. Av 20 § beredskapsförordningen framgår att Energimyndigheten ska ha god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap. Myndigheten ska även verka för att de övriga statliga myndigheter, kommuner, regioner, sammanslutningar och näringsidkare som är berörda utvecklar sin förmåga i dessa avseenden.

Energimyndigheten har i enlighet med sitt uppdrag som beredskapsmyndighet identifierat ett antal nödvändiga energiberedskapsåtgärder riktade mot aktörer inom beredskapssektorn energiförsörjning. Arbetet med att förstärka energiberedskapen sker i en kontext av ett försämrat säkerhetspolitiskt läge samt stora konsekvenser av klimatpåverkan. De historiska totalförsvarsåtgärder som genomförs behöver ge effekt här och nu men samtidigt upprätthållas över tid och integreras med totalförsvarsstrukturen på regional och nationell nivå. Robust energiförsörjning är en förutsättning för att totalförsvaret ska uppnå fullgod förmåga och Energimyndigheten har ett stort ansvar att leda arbetet inom beredskapssektorn.

Den föreslagna förordningen är ett viktigt verktyg för att nödvändiga energiberedskapsåtgärder ska kunna genomföras snabbt och resurseffektivt i samverkan med sektorns aktörer och under villkor som säkerställer statlig rådighet och insyn.

Tillgängliga anslag

Energimyndigheten disponerar över ramanslaget 1:10 Energiberedskap ap.1 vilket ska användas för energiberedskapsåtgärder och för att stärka lokala och regionala aktörers energiberedskapsförmåga.³

Drivmedel

Förordningen möjliggör åtgärder riktade mot ekonomiska aktörer som ansvarar för produktion, lagring, och/eller distribution av energi som är kritisk för att samhällets funktionalitet ska kunna upprätthållas. Med produktion menas exempelvis raffinaderiverksamhet, med lagring menas exempelvis depåer och andra mindre lagringsplatser såsom cisterner. Åtgärder för att säkerställa

distribution kan bland annat innebära att upprätthålla funktion vid drivmedelsstationer samt att hålla lager för reservdelar för tankbilar.

Den svenska depåinfrastrukturen för drivmedel och bränslen

Näringslivet äger den svenska depåinfrastrukturen för drivmedel och bränslen, vilken är central för Sveriges drivmedelsförsörjning. Depåerna utgör ett sammanhängande nät av lagringsförmåga där samtliga depåer fyller en viktig funktion för Sveriges energiförsörjning och varje depå utgör en väsentlig del av helheten. Totalt rör det sig om 21 depåorter och vid en depåort kan en eller flera aktörer bedriva verksamhet. Utöver de traditionella drivmedlen lagras och distribueras även andra oljor, exempelvis bitumen, som främst används till asfalt, och biooljor som behövs för produktion av biodrivmedel. Från depåerna distribueras drivmedel över stora avstånd inom landet, men även mellan länder. Av allt drivmedel och bränsle som används i Sverige distribueras majoriteten av volymerna via dessa depåer.

Att dessa depåer är robusta och kan motstå hot och risker är kritiskt för Sveriges drivmedelsförsörjning, inte minst för att övriga reservkraftsförmågor ska kunna upprätthållas under längre tider. Dessa behöver därför kunna upprätthålla förmåga vid bland annat avbrott och störningar i elförsörjningen, samt kunna motstå fysiska hot.

Drivmedelsstationer

Ett visst antal drivmedelsstationer behöver upprätthålla förmåga att drivmedelsförsörja även under svåra störningar under fredstida kriser och höjd beredskap. Likt depåsystemet är stationerna viktiga för att förse samhällsviktiga transporter med bränsle. I vissa geografiska områden finns det tillgång till flera stationer inom ett nära avstånd, men i vissa områden är dessa få och avstånden mellan dem är långa. Det kan därför finnas vissa drivmedelsstationer som är särskilt viktiga för den lokala, regionala och nationella förmågan att upprätthålla drivmedelsförsörjning inom Sverige. Dessa stationer måste kunna upprätthålla förmåga under långvariga strömavbrott eller andra störningar.

För att säkerställa detta behöver stationerna ha tillgång till reservkraft, förmåga till manuell inkoppling och offline-betalningar. Stationerna kan också behöva visst fysiskt skydd och förmåga till extra lagring av drivmedel.

Stärkt försörjningstrygghet inom energigaser

Åtgärder som ger beredskapsförmåga är ökad energigastillförsel i form av produktion eller injicering på gasnät där det finns av Energimyndigheten beslutade kritiska förbrukare (ev. samhällsviktig verksamhet). Det gäller även införd eller ökad lagringskapacitet. Upprätthålla produktion av vara som är beroende av energigas och som anses kritisk för Sverige.

Stärkt leveranssäkerhet inom fjärrvärme- och kraftvärmesektorn

I Sverige finns det cirka 500 fjärrvärmenät fördelade över nästan samtliga 290 kommuner. Fjärrvärmenäten ägs av mellan 150–200 aktörer med olika

ägarformer. Tillgången till värme är av stor betydelse för samhällets funktion och för befolkningen. Fjärrvärme är den primära uppvärmningsformen för ca 4,5 miljoner boende och kraftvärme bidrar med lokal och planerbar elproduktion som kan användas för ö-drift. Krigshandlingar eller storskaliga kriser kan störa leverans av bränsle och reservdelar eller i värsta fall slå ut funktionen i fjärrvärmeanläggningar. Om ett samhälle under vinterhalvåret drabbas av ett längre avbrott i försörjningen av fjärrvärme kommer det att få stora konsekvenser för befolkningens hälsa och stora samhällsviktiga funktioner.

Fjärrvärme- och kraftvärmesektorn behöver därför vara tillräckligt robusta för att stå emot påfrestningar i fredstida kriser och höjd beredskap. Utöver det behöver det finnas en väl utvecklad förmåga hos företag inom fjärr- och kraftvärme företag som ansvarar för leverans av värme till samhällsviktig verksamhet och boende i Sverige. Aktörer inom fjärrvärme- och kraftvärme behöver stöd i att både förebygga och lindra negativa konsekvenser som uppkommer vid störningar och avbrott i leverans av bränsle och reservdelar eller i värsta fall slå ut funktionen i fjärrvärmeanläggningar.

Idag saknas det kravställning på kraft- och fjärrvärmebolagen att ha en bränsleberedskap genom exempelvis lagerhållning av extra bränsle eller krisavtal med alternativa bränsleleveranser. Vissa bolag har redan byggt upp en bränsleberedskap på eget initiativ men beredskapsförmågan varierar kraftigt mellan bolagen. På grund av bland annat ekonomiska eller logistiska begränsningar saknar många bolag rätt förutsättningar för att på egen hand bygga upp nödvändiga beredskapsförmågor. Det är inte heller säkert att de frivilliga förmågorna kommer att kunna upprätthållas om ekonomin bli ansträngd.

En möjlig lösning kan vara att i lag eller föreskrifter ställa krav på att bolagen ska upprätthålla vissa nödvändiga beredskapsförmågor. Inom vissa sektorer finns regleringar som ställer upp krav på lägstanivå vad gäller vissa beredskapsrelevanta förmågor. Det är sannolikt att regleringar av denna typ kan komma att öka till följd av genomförande av bland annat NIS2- och CER-direktiven¹. I närtid bl.a. genom meddelande av cybersäkerhetslagen. Författningsreglerade minimikrav vad gäller beredskapsrelaterade förmågor hos energiförsörjningssektorns aktörer kommer att leda till en generell ökning av sektorns förmåga att motstå påfrestningar i fredstida kriser och höjd beredskap. Det är dock inte realistiskt att generellt kräva att alla aktörer i sektorn ska ha förmåga att fortsätta bedriva sin verksamhet under veckolånga perioder av störda leveranser av bränsle och ersättningskomponenter samt bortfall av el- och telekommunikation. Under dessa perioder är det också osannolikt att de underleverantörer man normalt använder sig av är tillgängliga, eller ens kontaktbara.

De stödåtgärder som kan aktualiseras under förordningen kommer avse sådana aktörer som är av oundgänglig vikt för energiförsörjningssektorns funktion, och

¹ Direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen [...], respektive direktiv (EU) 2022/2557 om kritiska entiteters motståndskraft [...].

syfta till att dessa ska ha förmåga att bedriva sin verksamhet under långa perioder av svåra ansträngningar. Det finns därför ett behov av att kunna genomföra riktade stödåtgärder som är dimensionerade för att hantera situationer i hela konfliktskalan. Detta behov kommer att bestå även om man via generella författningskrav ökar kraven på sektorns aktörer. Ytterligare en utmaning är att den största andelen bränsle som används inom fjärrvärmesektorn är biobränsle i olika former och lagringsförmågan varierar kraftigt mellan dessa former. Därför krävs det också en utökad inhemsk förmåga att kunna producera dessa bränslen eller använda sig av alternativa bränslekällor. Reparationer och underhåll sker kontinuerlig inom fjärrvärmebranschen men det saknas förmåga att hantera omfattande reparationer på större skada. Det finns stora utmaningar inom fjärrvärmesektorn eftersom de tekniska systemen och infrastrukturen är mycket heterogen med olika standarder och olika ålder, varav en del är mycket gamla. Det innebär att behovet av reservdelar och viktiga komponenter skiljer sig både i antal och variant. En del bolag har samarbeten kring reparationsförmåga och driftstöd men omfattningen av dessa samarbeten är okänd. Energimyndigheten har idag ingen egen operativ reparationsberedskap eller andra stöd för att stötta fjärrvärmebranschen vid en kris. Kraft- och fjärrvärmesektorn är, som alla delar av energisektorn, beroende av el för att kunna driva sin verksamhet. I dessa fall är det inte bara elförsörjningen till själva kraftverken som är viktig, utan också elförsörjningen till fjärrvärmenätets pumpar och värmeväxlarna i fastigheterna som tar emot fjärrvärmesystemet. Uteblir elförsörjningen till dessa anläggningar kommer värmen inte att kunna cirkulera i näten och husen, och ingen uppvärmning kommer att ske.

Sammanfattningsvis kan stödåtgärder inom kraft- och fjärrvärme göra att företagen kan genomföra viktiga energiberedskapsåtgärder mot kostnadsbaserad ersättning. Det skulle innebära att företagsekonomiska begränsningar inte avgör om nödvändiga energiberedskapsåtgärder genomförs eller inte. Därtill kommer åtgärderna kunna förenas med villkor som säkerställer statlig rådgivning och insyn över beredskapsviktiga energiförsörjningsförmågor. Stödmottagarna kan exempelvis åta sig att under större kriser samverka operativt med andra aktörer under Energimyndighetens ledning.

Pilotprogrammet robust kommun

Energimyndigheten fick i sitt regleringsbrev för 2024 uppdrag att analysera förutsättningarna för att stärka energiberedskapen i samhället och ge förslag på hur energiberedskapsåtgärder kan utformas och genomföras. I arbetet skulle hänsyn tas till hur man identifierar aktörer och åtgärder, prioriterar dem emellan samt hur man säkerställer att åtgärdernas effekter kan upprätthållas över tid och förvaltas effektivt. Uppdraget skulle innefatta ett pilotprogram riktat mot kommuner och länsstyrelse, samt ge förslag på nödvändiga författningsförändringar.

Energimyndighetens utvärdering visar att pilotkommunerna har tagit steg mot att höja sin förmåga att förebygga och hantera störningar i energiförsörjningen. Investeringarna har medfört att energiberedskapen för deltagande kommuners

samhällsviktiga verksamhets har ökat, men det är långt kvar innan kommunerna har mött sina samlade behov kopplat till energiberedskap.²

Erfarenheter från pilotprogrammet har visat att den form av stödgivning som kommer att ske under den nu föreslagna förordningen är effektiv och passar väl in under befintliga totalförsvarsstrukturer.

Författningsförslag

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statligt stöd för energiberedskapsåtgärder som Statens energimyndighet inom ramen för uppdrag i förordning (2014:520) med instruktion för Statens energimyndighet och gällande regleringsbrev kan lämna för att genomföra energiberedskapsåtgärder.

Energiberedskapsåtgärderna ska säkerställa att förmågor som är kritiska för samhällets energiförsörjning kan upprätthållas trots svåra påfrestningar i fredstida kris eller höjd beredskap. Stöd får inte lämnas till aktörer för vilka elberedskapslagen gäller.

2 § Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

3 § Stöd får, om det finns medel, lämnas i enlighet med de villkor som anges i:

1. kommissionens beslut 2012/21/EU av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse,

2. kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, eller

3. kommissionens förordning (EU) 2023/2832 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

4 § Ett stöd enligt denna förordning får inte lämnas för en åtgärd som

1. ett företag är skyldigt att genomföra enligt lag eller annan författning,
2. ett företag kan genomföra på kommersiella grunder, eller
3. kan upphandlas i konkurrens.

Ansökan om statligt stöd

5 § Frågor om stöd prövas av Statens energimyndighet. En ansökan om stöd ska vara skriftlig och lämnas in på det sätt som myndigheten anvisar.

6 § En ansökan om stöd enligt 3 § ska innehålla:

1. en beskrivning av den energiberedskapsåtgärd som stödet avser,
2. den energiberedskapsökande förmågan som åtgärden ger upphov till,
3. den tidsperiod under vilken den energiberedskapsökande förmågan ska upprätthållas,
4. samt de övriga uppgifter som behövs för prövningen av ansökan.

7 § En ansökan om stöd enligt 3 § 2 och 3 ska även innehålla en uppgift om nettokostnad beräknad enligt artikel 5.1-5.4 i kommissionens beslut 2012/21/EU.ⁱ

Beslut om statligt stöd

8 § Innan ett stöd enligt 3 § 2 beviljas ska Statens energimyndighet

1. lämna de upplysningar till stödmottagaren som framgår av artikel 7.4 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831, och
2. kontrollera att det sammanlagda stödet av mindre betydelse inte överskrider det tak som följer av artikel 3.2 i den förordningen.

9 § Innan ett stöd enligt 3 § 3 beviljas ska Statens energimyndighet

1. lämna de upplysningar till stödmottagaren som framgår av artikel 7.4 i kommissionens förordning (EU) 2023/2832, och
2. kontrollera att det sammanlagda stödet av mindre betydelse inte överskrider det tak som följer av artikel 3.2 i den förordningen.

Uppföljning och utvärdering av lämnat statligt stöd

10 § Stödmottagaren ska förvara dokumentation av vikt för uppföljning av den Stödfinansierade verksamheten under minst tio år, räknat från det att skyldigheten att upprätthålla förmågan har upphört.

11 § Stödmottagaren ska på Statens energimyndighets begäran lämna de uppgifter som behövs för uppföljning eller utvärdering av den åtgärd som stöd har lämnats för. I detta ingår att lämna de uppgifter som behövs för att Sverige ska kunna fullgöra de skyldigheter som följer av artikel 9 i kommissionens beslut 2012/21/EU.ⁱⁱ

Återbetalning och återkrav av statligt stöd

12 § Statens energimyndighet ska besluta att ett stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om

1. den som har ansökt om stödet genom att lämna oriktiga uppgifter har förorsakat att stödet beviljats felaktigt eller med för högt belopp,
2. stödet av något annat skäl har beviljats felaktigt eller med för högt belopp och stödmottagaren borde ha insett detta, eller
3. ett villkor för stödet inte har följts.

13 § En stödmottagare är återbetalningsskyldig om

1. det finns någon grund för det enligt 11 § 1, 2 eller 3, eller
2. stödet helt eller delvis inte har utnyttjats eller använts för det ändamål som det har beviljats för.

14 § Om en stödmottagare är återbetalningsskyldig enligt 12 §, ska Statens energimyndighet besluta att helt eller delvis kräva tillbaka stödet tillsammans med ränta. Kravet eller räntan får helt eller delvis sättas ned om det finns särskilda skäl.

15 § På stöd som krävs tillbaka ska ränta betalas från och med den dag som infaller en månad efter det att beslut om återkrav har fattats och efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

Revision

16 § Statens energimyndigheten, eller den Statens energimyndighet anvisar, äger rätt att begära in och kontrollera tekniskt och ekonomiskt underlag som här anknytning till den stödfinansierade verksamheten.

Övriga bestämmelser

17 § I 40 § förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om överklagande till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut enligt 16 och 17 §§ får dock överklagas.

18 § Ett stöd enligt denna förordning får inte betalas ut till ett företag som är föremål för betalningskrav på grund av ett beslut av Europeiska kommissionen som förklarar ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden.

19 § Statens energimyndighet får meddela de föreskrifter som behövs för verkställighet av denna förordning.

Konsekvensanalys

Förordningen behövs för att Energimyndigheten på bästa sätt ska kunna använda det anslag för energiberedskapsåtgärder som disponeras av myndigheten.

Alternativa lösningar, och konsekvenser av om ingen åtgärd vidtas

Nedan beskrivs Energimyndighetens nuvarande förutsättningar för att genomföra nödvändiga energiberedskapsåtgärder. Beskrivningen är både en beskrivning av vilka konsekvenser som kan uppstå om ingen åtgärd vidtas samt de alternativa lösningarna finns att tillgå.

Upphandling av energiberedskapsökande åtgärder

Samhällsviktiga verksamheter bedrivs idag oftast på den öppna marknaden av till exempel privata aktörer eller kommunala bolag. Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF) art. 107.1 får statligt stöd inte ges till aktörer som är verksamma på marknaden. Alla transaktioner till marknadsaktörer måste därför antingen notifieras till kommissionen och genomföras först efter deras godkännande, vara en följd av en konkurrensutsatt upphandling eller ske via en stödordning som medger undantag från huvudregeln. De förstärkningar av energiberedskapen som behöver genomföras avser i regel förstärkningar av en viss samhällsviktig aktörs infrastruktur eller verksamhet. Det är i dessa fall inte möjligt att genomföra finansieringen efter en konkurrensutsatt upphandling.

Vidare syftar upphandlingsregelverket till att man ska välja den ekonomiskt bästa lösningen sett till de verksamhetsbehov som motiverade upphandlingen. I många fall genomförs dessa upphandlingar av kommuner som varken har budget eller ansvar för att säkerställa nationella intressen, eller av myndigheter med anslag och uppdrag som inte är utformade för att beakta totalförsvarsfunktioner. Att i dessa upphandlingar också tillse att beredskapsbehoven i fredstida kriser och höjd beredskap möts är inte alltid möjligt och kräver i regel helt andra kompetenser.

Särskilt om personalförsörjning

Kommersiella företag använder sig ofta av underleverantörer. För att de stödfinansierade förmågorna ska kunna upprätthållas kommer det i många fall krävas att stödmottagaren kan åta sig att det kommer finnas personal på plats som är utbildade och övade att transportera, etablera eller driftsätta beredskapstillgångar inom några timmar.

I den föreslagna lösningen säkerställs personalförsörjningen primärt genom villkorsåtaganden. I vissa fall kan ersättning för upprätthållande vara nödvändig men kostnaden för detta kommer vara förhållandevis låg då resurser som till vardags har andra eller liknande uppgifter kommer kunna nyttjas. Vad gäller kommuner kan personal som till vardags gör något annat utbildas för att etablera och driftsätta exempelvis transportabla reservkraftaggregat. För bolag inom energiförsörjningssektorn kommer aggregatet, funktioner för fysiskt skydd, m.m. införlivas i deras befintliga infrastruktur och upprätthållas av befintlig driftpersonal.

Ökad energiberedskap genom lagkrav

I frånvaro av lagkrav på energiberedskapsförmåga så kommer privata aktörer i regel att upprätthålla den nivå som är kommersiellt motiverad. Den kommersiellt motiverade nivån är i de flesta fall den som är tillräckligt för att möta kortvariga störningar. Kostnaden för att kräva att samtliga aktörer upprätthåller energiberedskapsnivåer dimensionerade för höjd beredskap är svåröverskådlig. Därtill riskerar de att bedömas som oproportionerliga av EU-kommissionen därför utgöra ett handelshinder.

En lösning baserad på lagkrav skulle därtill innebära ett behov av omfattande myndighetstillsyn för kontroll av efterlevnad, samt krav på dokumentation och rapportering riktade mot företagen.

I sammanhanget är det värt att nämna att lagkrav som säkerställer en minsta godtagbar nivå vad gäller energiberedskap och kontinuitetsförmåga kan bidra en bred ökning av samhällets robusthet, men det framstår inte som proportionellt att generellt föreskriva om beredskapsförmågor på en så hög nivå att riktade åtgärder under den föreslagna regleringen inte kommer behövas.

Konsekvenser för företag

Stödet som ges ska ges under ett regelverk där man finansierar upprätthållandet av en viss förmåga som är motiverad utifrån ett allmänintresse. Allmänintresset kan vara nationellt, regionalt eller lokalt. Vilka sorters allmänintresse Energimyndigheten har att tillgodose framgår av regleringsbrev och instruktion. Vid finansieringen av en viss tjänst av allmänt intresse måste man också hålla sig inom ramarna för det anslag man använder.

Mot bakgrund av detta kommer de företag som potentiellt påverkas vara sådana företag som bedriver verksamhet vars upprätthållande i händelse av fredstida kriser eller höjd beredskap är av allmänt intresse. Dessa företag kommer att påverkas konkret om de ansöker om stöd under den föreslagna förordningen. Den finansiering som sker under förordningen ska motsvara kostnaderna för tillhandahållandet av den aktuella tjänsten av allmänt ekonomiskt intresse, inklusive påslag för rimlig vinst. Stödet ska inte påverka företagens kommersiella verksamhet och kommer att vara förenat med villkor om att eventuella intäkter från den stödfinansierade verksamheten utgör överkompensation som ska rapporteras in till, och återkrävas av, Energimyndigheten.

Den som söker stöd gör detta frivilligt och stödmottagaren kommer att vara medveten av vilka förpliktelser den har att leva upp till om stödet beviljas.

Konsekvenser för myndigheter

Själva utfärdandet av förordningen har inga effekter på staten, utan dessa uppkommer när förordningen tillämpas. Förordningen kommer primärt att påverka Energimyndigheten då det är denna myndighet som kommer att tillämpa förordningen. Energimyndigheten kommer att nyttja tilldelat anslag 1:10 Energiberedskap ap. 1 för att finansiera beredskapsåtgärderna.

Myndigheten kommer behöva organisera arbetet med att utforma stödåtgärder, samt hantera ansökningar och uppföljning av beslut. Detta bedöms kunna genomföras under befintliga anslag och med befintlig bemanning.

Ur budgethänseende är det framöver viktigt att nivån på anslaget är förutsägbart nog för att medge långsiktig planering.

Särskilt om avgränsning inom sektorn energiförsörjning och mellan denna och andra sektorer

Inom sektorn energiförsörjning ingår bland annat verksamheter som bedriver produktion av, handel med, eller överföring av el. För dessa aktörer gäller elberedskapslagen (1997:288) för vilken Affärsverket svenska kraftnät enligt förordning (1997:294) ansvarar. För att undvika oklara ansvarsförhållanden undantas dessa aktörer från den föreslagna förordningens tillämpningsområde.

Denna problematik motverkas i övrigt genom att stödåtgärderna under den föreslagna förordningen ska säkerställa att förmågor som är kritiska för samhällets energiförsörjning kan upprätthållas. Finansiering av ett fast reservkraftaggregat åt, t.ex., en samhällsviktig butik eller vårdinrättning skulle inte falla inom denna beskrivning. Däremot skulle finansiering kunna ske av kraftvärmeverket som förser verksamheterna med värme, eller av transportabla reservkraftaggregat som upprätthålls en aktör med ett områdesansvar som inbegriper butiken eller vårdinrättningen.

De åtgärder som kommer att genomföras under förordningen kommer också att avse sådana åtgärder vars genomförande är en del av Energimyndighetens uppdrag, samt i linje med det nyttjade anslaget. Angivandet av detta i förordningens 1 § är sannolikt inte nödvändigt, då det framgår av bl.a. legalitetsprincipen.

Finansiering får inte heller ske för åtgärder som gör att en aktör lever upp till krav i lag eller annan föreskrift, oaktat vilken sektorsreglering som avses. Även detta gör att risken för ansvarsöverträdelser minskar.

Konsekvenser för kommuner och länsstyrelser

Kommuner och länsstyrelser kommer liksom staten påverkas av förordningens tillämpning snarare än dess ikraftträdande. De åtgärder av regional karaktär som genomförs kommer behöva passas in i de statliga totalförsvarsstrukturerna. Energimyndigheten avser att utforma dessa åtgärder så att de enkelt kan etableras och upprätthållas inom befintliga strukturer för rapportering och uppföljning. Den struktur som torde vara lämpligast på den kommunala nivån är det redan bedrivna arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Kommuner och länsstyrelser kommer därför ha en central roll att spela i detta. Energimyndigheten bedömer utifrån erfarenheter från pilotprojekten att befintliga strukturer är väl anpassade för detta syfte.

Åtgärder som vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader än nödvändigt

Vad gäller den föreslagna förordningen i sig så innehåller den det som krävs av gemenskapsrättsliga regelverk ska uppfyllas. Vid tillämpningen av förordningen så kommer de åtgärder man genomför innebära förstärkningar av existerande strukturer och förmågor, snarare än uppbyggnad av nya. Se också ovan under rubriken *Alternativa lösningar, och konsekvenser av om ingen åtgärd vidtas*.

Förenligheten med EU:s statsstödsregler

Av EUF art. 107.1 framgår att om inget annat föreskrivs i fördragen så är statligt stöd till företag förbjudet. Om en medlemsstat planerar att vidta en sådan stödåtgärd så måste den enligt EUF art. 108.3 underrätta kommissionen och invänta kommissionens yttrande innan åtgärden genomförs. EUF art. 106.2 anger ett undantag från denna huvudregel för företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. EUF art. 106.3 bemyndigar kommissionen att bl.a. utfärda lämpliga beslut för att säkerställa tillämpningen av bestämmelserna i art. 106.2. Kommissionen har i detta syfte antagit beslut 2012/12/EU (SGEI-beslutet).⁴ I SGEI-beslutet art. 3 anges att statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som uppfyller de villkor som fastställs i beslutet ska vara förenligt med den inre marknaden och undantas från det krav på förhandandsanmälan som fastställs i EUF art. 108.3.

Den nu föreslagna förordningen syftar till att säkerställa att finansiering av energiberedskapsåtgärder genomförs i enlighet med SGEI-beslutet.

Sammanfattningsvis så kommer Energimyndighetens stödgivning för finansiering av energiberedskapsåtgärder vara förenlig med EU:s statsstödsregler under förutsättning att myndigheten ger ut stödet under, och i enlighet med, den nu föreslagna förordningen.

Utvärdering av förslaget

Av SGEI-beslutet art. 9 framgår att medlemsstaterna vartannat har en skyldighet att vartannat rapportera till kommissionen avseende hur beslutet tillämpats. Denna information kommer Energimyndigheten att förse departementet med, enligt departementets närmare anvisningar. Utöver detta kommer Energimyndigheten själv att följa upp stödgivningen utifrån de enskilda programmen. Riksrevisionen kan också förväntas granska stödgivningen.

Ikraftträdande

Förordningen behöver träda i kraft under år 2025 för att vissa energiberedskapsåtgärder som är nödvändiga ur ett nationellt perspektiv ska kunna genomföras.

Datum
2025-06-11

Beslut i detta ärende har fattats av tillförordnad generaldirektör Caroline Asserup. Vid slutgiltiga handläggningen har därutöver deltagit avdelningschefen Anders Wallinder, chefsjuristen Rikard Janson och enhetschefen Karl Björklund samt verksjurist Nils Edvall. Föredragande har varit handläggare Jan van der Horst. Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrifter.

Caroline Asserup

Jan van der Horst